

Παναγιώτης Χατζημωυσιάδης

Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Μικρά πεζά

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Τὸ πλάνο 15 * Σήμερα τίποτα 17 * Τὸ κέλι 18 * Τὸ γεῦμα 19 * Οἱ πτήσεις 20 * Κεραμιδάκια 21 * Παιδικές ἀταξίες 22 * Χειροτεχνίες 23 * Πασχαλιές 24 * Ἡ τρομαγμένη πεταλούδα 25 * Ρὸζ ποδηλατάκια 26 * Ἄχνη 27 * Ἡ μυρουδιά τῆς μνήμης 27 * Ἡ ἀπάτητη κορφή μου 28 * Τὸ σκιάχτρο τοῦ μπαχτσέ 29 * Ζεχίρι 30 * Καλοκαιρινὴ δίψα 31

Η ΚΤΗΤΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Οἱ μπαμπάδες τῶν λευκῶν κελιῶν 35 * Θ' ἀνέβω καὶ θὰ τραγουδήσω 36 * Σὰν δυὸ παλιὰ φιλαράκια 37 * Σκοτωμένες μύγες 37 * Ἡ μεταμόρφωση 38 * Παραγγελιές 39 * Περμανάντ 40 * Λειψὴ βδομάδα 41 * «Ἄ, γειά σου» 41 * Μιὰ γκαζόζα στοίχημα 42 * Τὸ παιχνίδι 43 * Μαθήματα μουσικῆς 44 * Παιδικὴ χαρὰ 45 * «Μάγκες, πιάστε τὰ γιοφύρια» 47 * The sound of silence 48 * Ἑορταστικὸ τραπέζι 48

Η ΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Τοῦ Κονικόβου ἢ Στίβα, Δυτικὰ τῆς ἱστορίας 53 * Ἡ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων 54 * Ναυαγосσωστικὲς γραφές 56 * Ὁ μικρὸς μου ἥρωας 57 * Ὁ πλανόδιος ἰχθυοπώλης 59 * Ἀλυχτίσματα 59 * Περαντζάδα 61 * «Νὰ ἔρθει ἀμέσως» 61 * «Δὲν εἶναι ἐδῶ» 62 *

Στὴ μεθόριον τῆς μεθορίου 63 * Μικρὰ μπουμπουνητὰ 64 * Τὸ βοριαδάκι τοῦ Γενάρη 65 * Πεθαίνω σὰν πόλη 65 * Ἡ μνήμη τοῦ χώματος 66

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Αὐτοβιογραφικὸ σημεῖωμα 69 * Οἱ ἠθελημένες ἀμνησίες μου 69 * Σαρανταπεντάρια δισκάκια 70 * Σουβενίρ 71 * Ἀνθοφορίες 72 * Ἡ ἐπιστροφή 73 * Δικαίωση 75 * Μιὰ παγωμένη ἄνοιξη 76 * Τὸ ναρκοπέδιο τῶν λέξεων 77 * Ἐνοικιάζω καιροὺς 78 * Ὁ ὕπνος τοῦ δικαίου 79 * Τὸ καθῆκον μου 79 * Τὸ φορτίο 80 * Προφορικὴ ἐξέταση 81 * Ἐπικίνδυνοι ἐλιγμοὶ 82 * Ἐκρήξεις 83 * Ἡ φωτὸ 83

Η ΑΛΛΗΛΟΠΑΘΗΣ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Πολλὲς ζωὲς γιὰ νὰ τίς ζήσει 87 * Σιωπὴ 88 * Σβουινὰ 89 * Τὸ μπαλκόνι 89 * Ὁ πάγος 91 * Μεταφορικὲς ἀναλογίες 92 * Ὁ χλωδὸς 93 * Ἡ βουτιὰ 93 * Τὸ γράμμα 94 * Τὸ θυμίαμα 95 * Τὰ πιὸ ὠραῖα ὄνειρά του 96 * Ἄδειο δρόμοι 97 * Ὁ ὕφαλος τοῦ μυαλοῦ μου 99 * Ὁ Βασίλης ὁ Λιώμας 100 * Κοιμοῦ ἐν εἰρήνῃ 101 * Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς 102 * Ἡ προσγειώση 103 * Κατακόκκινη ὀμίχλη 103

Η ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Ἀγαλματάκια ἀκούνητα 107 * Ἀπολογισμὸς 108 * Γραμμὴ ἰσοροπίας 109 * Τὰ σχισμένα λάβαρα τῶν ἠττημένων 109 * Ἐγκιβωτισμοὶ 111 * Καμένο κούτσουρο 111 * Ἰδιωτικοὶ χρόνοι 112 * Κρεμάστρες 113 * Σκεβρώματα 114 * Χειραψία γνωριμίας 115 * Ἐκκρεμῆς ἀπάντησις 116 * Ἰδιωτικὲς ἀποδημίες 116 * Ἐμφύλια γραφτὰ 117 * Φυλλομετρώντας 117 * Ἡ ζωὴ εἶναι ἐδῶ 118 * Ὁ θάνατος τοῦ Γρηγόρη 119 * Ὑπὴνεμες γωνιᾶς 121

Η ΑΟΡΙΣΤΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

Ἡ πιὸ ἔναστρη νύχτα τῆς ζωῆς μου 125 * Τὸ ἀστρονομικὸ μου σύμπαν 126 * Τὸ γεωμετρικὸ μου ἀξίωμα 127 * Μόνον μὴν ξεχάσω νὰ μὲ ξυπνήσω 128 * Μικρὴ ἀγγελία 129 * Σκαψίματα 130 * Ἡ ἀρχαιολογία τῆς μνήμης μου 131 * Περιμένοντας τὶς βροχὲς 132 * Δημόσια ὁμολογία 133 * Δημηγορίες 134 * Μαθήματα φυτολογίας 135 * Ὁ φράχτης 135 * Προσδοκῶ 136 * Μετεωρολογικὸ δελτίο 137

Η ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

«Μιὰ φορὰ πεθαίνει κανεὶς» 141 * Ὁ ἀφανὴς μου φίλος 142 * Κάποια ἑκατοστὰ ὑπόθεση 142 * Οἱ γιαγιάδες ποὺ μᾶς ὑπῆρξαν 144 * Ἀναμετρήσεις 145 * Τὰ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ μου 146 * Τὸ ἀντάρτικο τοῦ χρόνου 147 * Χαλάσματα 148 * Ἐθνικὴ ἀγωγὴ 150 * Τὸ δικό του ποίημα 151 * Τὸ τρίτο ἀντάρτικο 152 * Δήλωση μετανοίας 153 * Τὸ ἡλικιωμένο ψαράκι τῆς γυάλας 153 * Οἱ φοβισμένοι ἀντιήρώες μου 154 * Ἀπονομὴ τιμῆς 155 * Κι οἱ ἄνοιξες καλὰ κρατοῦν 156

Η ΑΥΤΟΠΑΘΗΣ ΜΟΥ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

«Ἀποστόλης, ἀβάπτιστος, γεννηθεὶς 20.3.63» 159 * «Ἀέρα!» 160 * Γράφω 160 * Ἀσώματες γραφές 161 * Οἱ δικές μου οἱ λέξεις 162 * Οἱ δικές μου οἱ Κροστάνδες 163 * Ὁ θάνατος τοῦ συγγραφέα 164 * Ὁ θάνατος τοῦ ἀναγνώστη 164 * Ἡ παρτίδα 165 * Ἐμμονές 166 * Τὸ κοινωνικὸ μου μυθιστόρημα 167 * Ἡμιτελὴς ἀφήγησις 168 * Ὡς διὰ μαγείας 168 * Κόκκοι σκόνης 169 * Μιὰ ἀναγκαιὰ ἐξήγησις 170 * Ἐν κατακλείδι 170

*Στὸν Γιώργο Χ. Παπασωτηρίου,
γιὰ τὴ φωνή*

Τὸ γεῦμα

Τὴ φώναζα Λενίτσα. Οὔτε ἕξι ἐφτὰ χρονῶν δὲν θά 'μουν. Ἐκείνη ἦταν ἀρκετὰ μικρότερη καὶ με ἀκολουθοῦσε ὅπου πήγαινα — στὸν μπακάλη, στὴν πλατεία, στὸ γήπεδο. Ἐναν ὀλόκληρο σχεδὸν μῆνα ἔτρεχε ξοπίσω μου. Ἄνοιξη καιρός, κόντευε Πάσχα κι ἐγὼ ἔκανα ὄνειρα γιὰ τὸ καλοκαίρι χαζεύοντας τὶς ἀνθισμένες μαργαρίτες στὸ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ σπίτι μου λιβάδι. Ἄλλὰ ἄς ὄψεται ὁ πατέρας μου. Τὴν ἔσφαξε ὁ ἄτιμος τὴ μέρα τῆς Λαμπρῆς, πού ἦταν ὅλοι μαζεμένοι στὸ σπίτι. Δύο ὥρες ἔτρεχαν κορόμηλα τὰ δάκρυά μου.

Θὰ τὸ πῶ ὅμως τὸ κρίμα μου. Στὸ τέλος δοκίμασα κι ἐγώ. Ἐτσι ἐξηγεῖται, νομίζω, ὁ ρεφορμισμός μου στὰ πολιτικά καὶ πού δὲν τὰ ἔφτιαξα ποτέ μου με Ἐλένη.

Ζεχίρι

Ήταν ώραϊα εκείνα τὰ βράδια τοῦ Ἰούλη. Μυρωδιά ἀπὸ σουβλάκια, μπιφτέκια καὶ πανσέτες. «'Ἄσ' τὸν τρελὸ στὴν τρέλα του», «Θὰ κλείσω τὰ μάτια» καὶ «Ἵπάρχω» ἀπὸ τὴν παραδιπλανὴ ταβέρνα. Μαζί με τὸν θόρυβο τῆς γαζομηχανῆς. Ἄφου τὰ μεσημέρια, καὶ ἰδίως οἱ νύχτες τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας δὲν εἶχαν ὦρες κοινῆς ἡσυχίας. Οὔτε καὶ τὸ ἀνάποδο μυαλό μου, ποὺ μόνο χειμῶνες ἤθελε νὰ ὄνειρεύεται καὶ στὶς πιὸ καταρρακτώδεις βροχὲς νὰ ἐλπίζει.

Ἄλλὰ ἔλεγα γιὰ κεῖνα τὰ βράδια τοῦ Ἰούλη ποὺ μάτωναν τὰ μάγουλα, ὁ σβέρκος κι ὁ λαιμὸς ἀπὸ τὸ ξύσιμο. Σμήνη ὀλόκληρα ἀπὸ γερμανικὰ στούκας τὰ κουνούπια. Μὲ τὶς πιὸ χαμηλὲς πτήσεις γύρω ἀπὸ τ' αὐτιά μου. Ἐνα ζαλιστικὸ ζῆζ μες στὸ μυαλό μου, ἐνὸσω ἐνιωθα νὰ μετεωρίζομαι μεταξὺ ὕπνου-ξύπνου καὶ νὰ τινάζομαι στὰ καλὰ καθούμενα ἀπ' τὶς φάπες ποὺ ἀναγκαζόμουν νὰ μοῦ ρίχνω, μπάς καὶ γλιτώσω.

Τρία ματσάκια ἀκόμη. Μισὴ λινάτσα ὑπόθεση. Πῆγε ἤδη ἔντεκα. «Ἄντε, νὰ τελειώνουμε καὶ σήμερα», ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα μου. Ἐγερτήριο ξανὰ στὶς τέσσερις. Τὸ πολὺ στὶς τέσσερις καὶ τέταρτο. Ἐχει καρπούζι με τυρὶ στὸ τραπέζι. Δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶμαι με ἄδειο στομάχι. Μὴν ξεχάσω μόνο νὰ καθαρίσω τὰ χέρια μου ἀπὸ τὴν πίσσα τοῦ καπνοῦ.

Καὶ ὅταν ἐπιτέλους ξάπλωνα νὰ κοιμηθῶ, ἔρχονταν στὸν ὕπνο μου κάτι ἀπίθανοι ἐφιάλτες. Νά, ὅτι εἶμαι στὴν ἡλικία τοῦ πατέρα μου. Σὲ ἓνα διαμέρισμα στὴν πόλη. Τὸ

τραπέζι στρωμένο. Τὰ παιδιά περιμένουν για τὸ μεσημεριανὸ καὶ ἐγὼ πλένω καὶ ξαναπλένω καὶ ξαναπλένω τὰ χέρια μου. Ἄλλὰ τὸ ζεχίρι δὲν λέει ἀκόμη νὰ ξεκολλήσει.

Ἡ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων

Ἦταν χτισμένο στὴν κορφή ἐνὸς λόφου. Σπασμένα μάρμαρα, κομμάτια ἀπὸ κολόνες καὶ θραύσματα ἀπὸ μετόπες στὴ βάση τῶν τοίχων· ἀπομεινάρια ἐνὸς ἀρχαίου ναοῦ. Στὰ ριζὰ τοῦ λόφου ξεκινούσε ἓνα πυκνόφυτο δάσος. Ἐκεῖ συνήθιζε νὰ κυνηγᾶει ἡ Ἄρτεμις καὶ νὰ ψήνει στὴ θράκα τὰ σφάγια μαζί με τὴν παρέα της. Παραδίπλα στὸ ποτάμι κάτι Νύμφες ἐπιδίδονταν ὄλονυχτις σὲ ὄργια. Ὅταν ἤρθαν οἱ δικοὶ μας ἀπὸ τὸν Πόντο, βρῆκαν ἤδη μιὰ μισογκρεμισμένη βουλγάρικη ἐκκλησία καὶ τὴν ἀνακατασκεύασαν στὴ θέση τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. Ἦταν τὸ ξωκλήσι τοῦ χωριοῦ. Στις 29 Ἰούνη, Πέτρου καὶ Παύλου, στοιχίζονταν ὅλοι οἱ χωρικοὶ πίσω ἀπὸ τὸν παπά, παίρνανε τὸν φιδωτὸ χωματόδρομο ἀνάμεσα στὰ θερισμένα στάχυα κι ἀνέβαιναν σιγὰ σιγὰ τὸν λόφο. Ἄνοιγε ἡ ξύλινη πόρτα, ἀεριζόταν ἡ μικρὴ ἐκκλησία, γέμιζε ἀπὸ κόσμο. Ἡ ἐπόμενη Θεία Λειτουργία γινόταν σὲ ἓναν χρόνο. Στὸ ἐνδιάμεσο τὸ ξωκλήσι παραδινόταν στὴ σιγὴ καὶ στις σκιές. Φῆμες ἔλεγαν ὅτι ἦταν στοιχειωμένο καὶ ὅτι διάφορες φωνές ἀντηχοῦσαν ἀπὸ μέσα — ἀντρικὲς, γυναικεῖες, χαρούμενες ἢ λυπη-

μένες. Κάποιοι μάλιστα όρκίζονταν ότι ποῦ καὶ ποῦ ἄκουγαν τὸ καμπαναριὸ νὰ σημαίνει πένθιμα. Μπορεῖ νὰ ἦταν ἡ Ἄρτεμις μὲ τοὺς συντρόφους της ἢ οἱ Νύμφες μὲ τοὺς ἔραστές τους ἢ ἴσως οἱ ψυχές τῶν δυὸ κυνηγημένων ἀνταρτῶν τοῦ Ἐμφυλίου ποῦ ξεπάστρεψε ὁ στρατὸς μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα.

Τὸ μόνο σίγουρο εἶναι ὅτι μὲ τὴν πυρκαγιὰ τοῦ '82 ὅλα ἄλλαξαν. Τὸ ξωκλήσι γκρεμίστηκε συθέμελα. Ἀκόμη θυμᾶμαι τὰ φορτηγὰ νὰ ξεφορτώνουν μπάζα στὴν κοίτη τοῦ ποταμιοῦ. Στὴ θέση του χτίστηκε μιὰ μεγαλύτερη ἐκκλησία μὲ τοῦβλα καὶ μπετά. Οἱ φῆμες ἔπαψαν ἐντελῶς. Ἡ θρησκευτικὴ πομπὴ τοῦ Ἰούνη δὲν ἐπαναλήφθηκε ποτέ. Ἐνα πανύψηλο προστατευτικὸ τεῖχος ὀρθώθηκε περιμετρικὰ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἓνα ἄλλο οἶκημα κατασκευάστηκε δίπλα στὴν ἐκκλησία, ὕστερα ἓνα κιόσκι καί, τέλος, ἓνας χῶρος ὑποδοχῆς. Ὅλα αὐτὰ μαζὶ εἶναι τώρα μοναστήρι παλαιοσημερολογιτῶν. Πολὺ ἀργὰ τὴ νύχτα, σχεδὸν ξημερώματα, ἀκούω τὴν καμπάνα νὰ σημαίνει τὸν ὄρθρο.

« Δὲν εἶναι ἐδῶ »

Θυμᾶμαι τίς ἀφελεῖς μας φάρσες μὲ τὰ τυχαῖα νούμερα στὸ καντράν. Ψάχνοντας ἓναν Γιάννη ἢ μιὰ Μαρία ἢ μιὰ Ἐλένη. Καὶ τὴν πρωτοεφηβεία μας νὰ περιφέρει ἀπὸ τὰ καλώδια τοῦ ΟΤΕ τὴν πλήξη, τὰ χαχανητὰ καὶ τὴν ἀφό-

ρητη άνεμελιά της. Άλλά όλες οι σχετικές μου άναμνήσεις βουβαίνονται στο άκουσμα μιᾶς άντρικῆς φωνῆς πού μου άνακοινώνει ότι ἡ Έλένη του ἔχει πεθάνει. Άπό τότε δέν ζανασημάτισα τυχαῖα νούμερα στο καντράν. “Ο,τι ἔχω κρατήσει άπό τὰ σχετικά τηλεφωνήματα εἶναι ἕνας βαθύς άναστεναγμός πού άνασαίνει καταργημένα «τού». Μισῶ δὲ τὴν ἐξουσία τοῦ φαρσέρ, άποστρέφομαι τὰ άνέμελα χαχανητὰ καὶ δηλώνω άκόμη άλληλέγγυος με̄ όλες τὶς άποῦσες Έλένες.

Τὸ μπαλκόνι

Σταθμευμένο τὸ αὐτοκίνητο. Κάθομαι καὶ περιμένω. Βγάζω τὸν φορητό, κάποιος διηγηματάκι γιὰ νὰ γράψω. Στὸν πρῶτο ὄροφο αὐτῆ. Ὅγδόντα καί. Σάν άλλοπαρμένη. Σπασμένη ἢ φωνῆ καὶ ἢ ἴδια πάντα ἐρώτηση: «Καλὲ κύριε» ἢ «νεαρέ» ἢ «κυρία», άνάλογα με̄ τὸν περαστικό, «τί ὥρα εἶναι;». Ἔστω κι αν̄ δέν ἔχουν μεσολαβήσει οὔτε δύο, τρία ἢ πέντε μόλις λεπτὰ άπό τὴν προηγούμενη. Τὰ γεράματα, λέω, λωλαίνουν τοὺς άνθρώπους. Μπορεῖ καὶ ἡ μοναξιά. Ἔνα μπαλκονάκι ὁ κόσμος της. Θέλει κάποιον νὰ μιλάει, άκόμη καὶ γιὰ ἕνα «ἔφτὰ παρὰ εἴκοσι» ἢ «ἔξι καὶ σαράντα τέσσερα». Ὅμως ἐγὼ άποζητῶ τὴν ἡσυχία μου. Θέλει συγκέντρωση τὸ γράψιμο. «Καλὲ κυρία, τί ὥρα εἶναι;» «Ἐφτὰ παρὰ πέντε, κυρα-Λένα», άπαντᾷ ἡ περαστικὴ δίπλα άπό τὸ μισάνοιχτο τζάμι μου. «Τί τρέχει με̄ τὴν τρε-

λόγια;» προλαβαίνω νὰ ρωτήσω. Γυρίζει πρὸς τὸ μέρος μου καὶ σὰν νὰ μὲ μαλώνει: «Τέτοια μέρα, σὲ ἑφτά ἀκριβῶς, ἔχασε τὸν γιό της σὲ αὐτοκινητιστικό. Πᾶνε τριάντα χρόνια». Κι ἐγὼ ξεροκαταπίνω, νιώθω νὰ μὲ πλακώνει τὸ αὐτοκίνητο. Θέλω νὰ γράψω ἓνα διήγημα γιὰ τὰ σταματημένα ρολόγια καὶ γιὰ τοὺς σκοτωμένους γιουὺς ποὺ ἐπιστρέφουν ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια, γιὰ νὰ ἀνέβουν στὸ μπαλκόνι καὶ νὰ φιλήσουν τὰ χέρια τῶν μανάδων τους, ποὺ ἀκόμη στέκουν καὶ τοὺς καρτεροῦν. «Καλὲ κύριε, τί ὥρα εἶναι;» μὲ ρωτᾷ καθὼς ἀνοίγω τὴν πόρτα τοῦ αὐτοκινήτου. «Ἐφτά», τῆς ἀπαντῶ δίχως νὰ τὸ πολυσκεφθῶ. Καὶ τὴ βλέπω νὰ σκύβει τὸ κεφάλι, νὰ γυρίζει τὴν πλάτη καὶ νὰ μπαίνει μέσα στὸ διαμέρισμα.

Ὁ φράχτης

Δυὸ σκυλιά, ἀρσενικά, μ' ἓναν φράχτη ἀνάμεσά τους. Ἄπὸ τὴ μία τὸ βασίλειο τοῦ ἐνὸς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ βασίλειο τοῦ ἄλλου. Πρῶι πρῶι καὶ νωρὶς τὸ ἀπόγευμα σηκώνονται ἀπ' τὴ θέση τους σὰν νὰ δίνουν σῆμα. Ἀρχίζουν νὰ κυνηγοῦνται κατὰ μῆκος τοῦ φράχτη δείχνοντας τὰ δόντια καὶ γαβγίζοντας σὰν λυσσασμένα. Σὰν τύχει ὅμως νὰ μείνει ἡ πόρτα ἀνοιχτή, κάθονται ἀκίνητα καὶ κοιτιοῦνται. Ἡ μπαίνει τὸ ἓνα στὸ βασίλειο τοῦ ἄλλου, πάει σὲ μιὰ γωνιὰ νὰ κατουρήσει κι ἐπιστρέφει ἀμέσως στὸ πόστο του, ἐνόσω ὁ ἀντίπαλος χαμηλώνει τὸ κεφάλι κάνον-

τας πώς δὲν βλέπει. Μὲ τὸ πού κλείνει ἡ πόρτα, ἀρχίζουν πάλι τὰ κυνηγητά.

Τί τὸ ἐνδιαφέρον βρίσκω σὲ ὅλα αὐτά; Θαρρῶ ὅτι ὅμοια σχεδὸν εἶναι ἡ σχέση πού διατηρῶ μὲ τοὺς πιὸ μεγάλους φόβους μου.

Κάποια ἑκατοστὰ ὑπόθεση

Ὅλα γινόντουσαν γρήγορα. Πολὺ γρήγορα. Πιο γρήγορα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ ἀπορημένο ἀνοιγόκλειμα τῶν βλεφάρων του τῆ στιγμῆ πού ἐνιωθε τις σφαῖρες τοῦ πολυβόλου πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του μὲ ἐκεῖνο τὸ ἀνατριχιαστικό σφύριγμα τοῦ θανάτου. Ἐνὸς σίγουρου θανάτου, πού ἐφορμοῦσε κατὰ μέτωπο, ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμῆ, ἴσως ἀπὸ κακὸ σημάδι ἢ ἀπὸ ἠθελημένη ἀβλεψία, σὰν νὰ ἄλλαζε γνώμη, γιὰ νὰ περάσει κάποια ἑκατοστὰ ξώφαλτσα πάνω ἀπ' τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς του. Ἄς σημειωθεῖ μόνο ὅτι ἡ συγκεκριμένη κεφαλή ἦταν ἀρκετὰ χαμηλότερη ἀπ' ὅλες τις ἄλλες πού παρατάχτηκαν στὴν ἴδια σειρά, ἀφοῦ ὁ δεκαπεντάχρονος Γιαννάκης εἶχε λάβει δικαίως τὸ παρανόμι («Στούπας»). Καὶ αὐτός, ὁ Γιαννάκης ὁ Στούπας, πού πάσχιζε μέσα ἀπὸ τὴν κομματικὴ δουλειά του νὰ κερδίσει σὲ ὑπόληψη τὸ μπόι πού τοῦ ἔλειπε, δὲν ἔπαυε νὰ παραπονιέται στὴ μάνα του ὅτι, ἔτσι ὅπως ἦταν στούπας, δὲν θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ οὔτε ἓνα κορίτσι νὰ τὸν ἀγαπήσει. Καὶ νὰ πού τούτῃ ἢ φυσικῆ ἔλλειψη, πού τόσο πολὺ πλήγωνε τὴν

ἀγορίστικῆ του αὐτοπεποιθήση, θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδειχτεῖ σωτήρια τὴν κρίσιμη μέρα πὺν τὸν ἔστησαν οἱ Γερμανοὶ στὸν τοῖχο. Τὸ μόνο πὺν χρειάζόταν ἦταν νὰ πέσει ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους, νὰ πασαλειφτεῖ μὲ τὰ αἵματά τους καὶ νὰ κάνει τὸν σκοτωμένο. Ἀλλά, ἔτσι ὅπως τοὺς ἔβλεπε νὰ σωριάζονται ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο χωρὶς νὰ ἔρχεται ἡ δική του ἡ σειρὰ καὶ μὲ τίς σφαῖρες νὰ σφυρίζουν ἀκόμη πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, ἔνωσε μιὰ ἀφόρητη ἀδικία καὶ μιὰ τρομακτικὴ μοναξιά. Καὶ γρήγορα, πολὺ γρήγορα, ἄφησε τίς ἀπορίες κατὰ μέρος. Οὔτε πὺν σκέφτηκε δευτέρη φορὰ τὰ πασαλείμματα. Λιγάκι μόνο σηκώθηκε στὶς μύτες τῶν ποδιῶν του. Ἐνωσε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ψηλώνει. Καὶ ὁ Γιαννάκης ὁ Στούπας, τὸ ἀξιότερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀετόπουλα τοῦ νησιοῦ του, ἔπαψε μιὰ καὶ καλὴ νὰ εἶναι στοῦπας.

Ἀναμετρήσεις

Ὁ ἓνας μου παπποὺς ἦτανε στὸν Δημοκρατικὸ Στρατὸ καὶ ὁ ἄλλος στὸν Ἐθνικὸ. Δὲν γνωρίζω ἂν συναντήθηκαν στὸν Γράμμο, στὸ Βίτσι, στὴ Ρούμελη ἢ στὴ Μακεδονία. Ἀπ' ὅσο πάντως φρόντισα νὰ διασταυρώσω, συνέπιπταν κάποιες τοποθεσίες καὶ ἡμερομηνίες. Ἀφότου βέβαια συμπεθέριασαν, ἦταν ἀναγκασμένοι θέλοντας καὶ μὴ νὰ συναντιοῦνται σὲ γάμους καὶ βαφτίσια, σὲ κηδεῖες καὶ γλέντια. Τοὺς θυμᾶμαι καθισμένους στὶς καρέκλες τους. Ἀμίλητους. Γεροπεισματάρηδες. Μὲ τὴ σιωπὴ νὰ βοᾷ ἀνάμε-

σά τους και τὰ μάτια τους νὰ σπιθίζουν. Τελευταία φορὰ κι οἱ δυὸ μαζί ἦταν στὸν γάμο τῆς ἀδελφῆς μου. Στὰ στερνά του ὁ ἕνας, τὸν εἶχε σχεδὸν ρημάξει ὁ καρκίνος. Ὅσο χόρευαν τὰ σόγια, οἱ γέροι ἔμεναν στὶς ἄκρες τοῦ τραπέζιοῦ. Ἀντικριστά. Σὰν νὰ ἀναμετριοῦνταν. Ποιὸς θὰ πέσει πρῶτος. Σηκώνεται μετὰ ὁ ἕνας, ὁ ὑγιής, καὶ δίνει παραγγελιὰ τὸ («Ἀντιλαλοῦν οἱ φυλακές»). Καὶ ἐνῶ περιμένουμε ὅλοι νὰ ἀρχίσει τὶς γυροβολιές —δυὸ μέτρα λεβέντης, σὰν γεροντοκυπάρισσο—, κάθεται αὐτὸς στὸ γόνατο καὶ ἀρχίζει παλαμάκια. Κούτσα κούτσα ἀνεβαίνει στὴν πίστα τότε ὁ ἄλλος. Οὔτε πού νὰ πάρει τὰ ποδάρια του. Στέκεται στὴ μέση τῆς σκηνῆς ἀνάμεσα στὸ λουλουδικό, στὴ χυμένη σαμπάνια καὶ στὰ ὑπολείμματα τῆς τούρτας. Ἀκούνητος, μὲ τὰ μάτια κλειστὰ καὶ τὰ χέρια σηκωμένα στὸν ἀέρα, σὰν σὲ ἰκεσία. Ὁ ἄλλος συνεχίζει τὰ παλαμάκια. Δὲν θυμᾶμαι νὰ ἴδα πιὸ ὠραῖο ζεῖμπέκινο.

Δυὸ μέρες μετὰ πέθανε ὁ παππούς μου. Ὑστερα ἀπὸ τρία χρόνια ἔφυγε καὶ ὁ ἄλλος.

